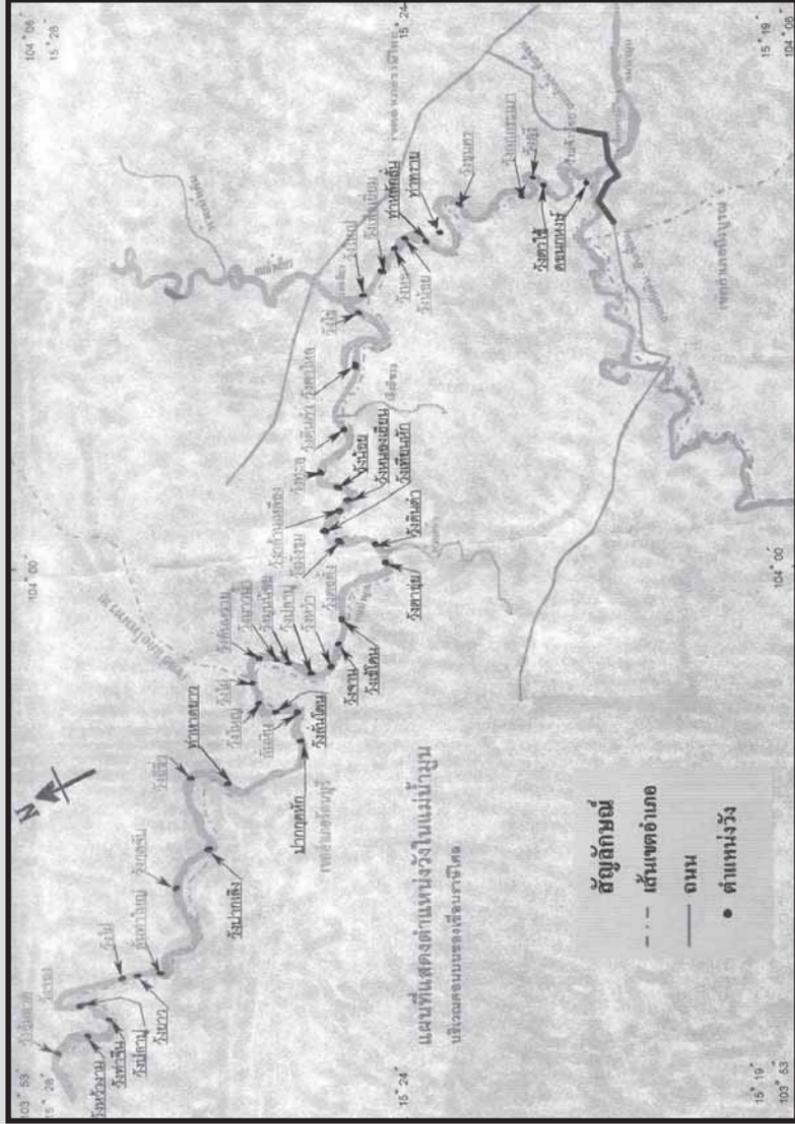

แผนที่วัง

រមែងបរិភោគ

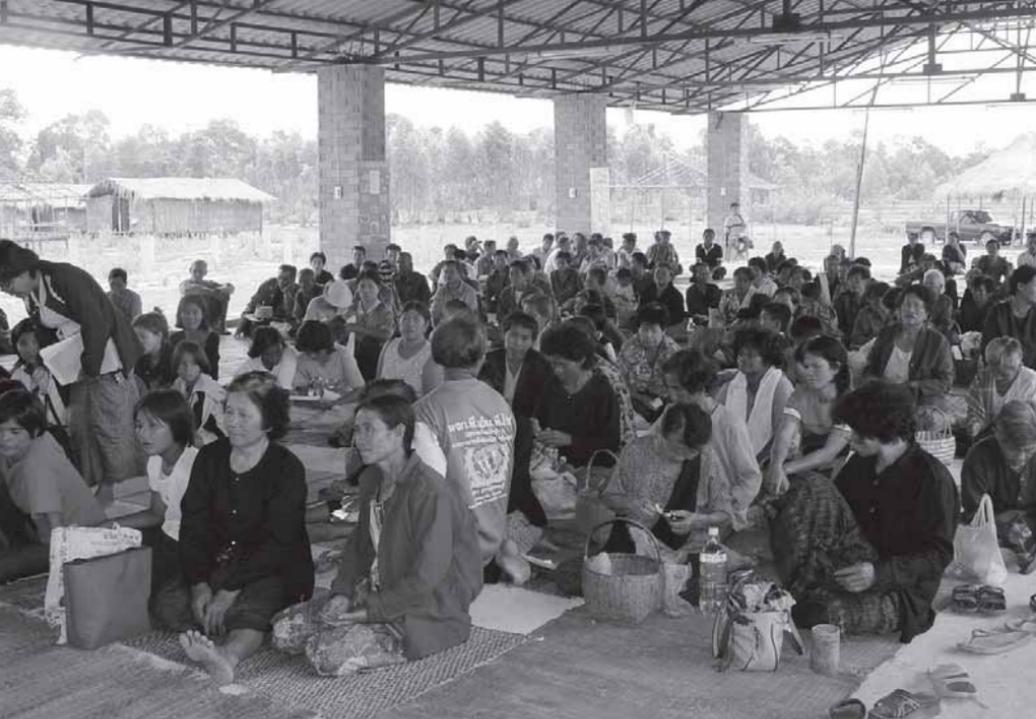
ระเบียบวิธีวิจัย >>

งานวิจัยไต้หวันป่าทามราชี่ไศล จัดทำขึ้นโดยความร่วมมือของไต้หวันทั้งหมด ๓๖ หมู่บ้าน ที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนราชี่ไศลที่รวมกลุ่มกันขึ้น เพื่อศึกษาถึงวิถีชีวิตของไต้หวันรอบป่าทามราชี่ไศลทั้งด้านสังคม และวัฒนธรรม ระบบนิเวศในป่าทาม พันธุ์ปลา เครื่องมือหาปลาพื้นบ้าน แหล่งเกลือโบราณ การทำเกษตรในป่าทาม การจัดการน้ำแบบพื้นบ้าน และการเลี้ยงวัว-ควายในป่าทาม รวมทั้งหมด ๘ ประเด็นด้วยกัน ซึ่งทุกประเด็นไต้หวันได้กำหนดขึ้นจากการร่วมประชุมกลุ่มกัน การแบ่งกลุ่มนักวิจัยเกิดขึ้นจากความสมัครใจและจากประสบการณ์ ความรู้ ที่ไต้หวันแต่ละคนมีต่อประเด็นศึกษา หลังจากนั้นจึงแยกกลุ่มเพื่อระดมข้อมูลพื้นฐานของแต่ละประเด็น และกำหนดวิธีวิจัยร่วมกันโดยการนำระเบียบวิธีวิจัยของปากมูนมาปรับใช้ ซึ่งแต่ละประเด็นมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

๑. สังคมและวัฒนธรรมชาวป่าทามราชี่ไศล

ขั้นตอนที่ ๑ ผู้ช่วยนักวิจัยเจ้านิตประชุมไต้หวันตามหมู่บ้านทั้ง ๓๖ หมู่บ้านหมุนเวียนกันไป เพื่อระดมความรู้เรื่องสังคม วัฒนธรรม และประเพณีที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้จับบันทึก

● ประชุมนักวิจัยไต้หวันกลุ่มใหญ่ ๓๖ หมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ ๒ ผู้ช่วยนักวิจัยเรียบเรียงข้อมูลเป็นเอกสาร แล้วนำมาเปรียบเทียบถึงความเหมือนและความแตกต่างกันของสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ ๓ นำข้อมูลไปตรวจสอบกับนักวิจัยกลุ่มใหญ่อีกครั้ง ก่อนเรียบเรียงข้อมูลเป็นเอกสารสารที่สมบูรณ์

๒. ระบบนิเวศป่าทามราชินีเสลด

การศึกษาระบบนิเวศป่าทามราชินีเสลดเป็นการอธิบายความหลากหลายของระบบนิเวศแบบพื้นที่ชุ่มน้ำที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของลุ่มน้ำมูนในเขตอีสานใต้ โดยการใช้ความรู้ของไต้หวันที่ตั้งชุมชนรอบป่าทามมาช้านานในการอธิบาย มีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ จากการประชุมร่วมกลุ่มใหญ่คัดเลือกนักวิจัยกลุ่มระบบนิเวศได้จำนวน ๒๑ คน แล้วช่วยกันระดมประเภทของระบบนิเวศย่อยของป่าทามราชินีไศล

ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการเก็บข้อมูลและทำแผนที่โดยนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยได้ลงสำรวจภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลระบบนิเวศย่อยนั้นๆ โดยผู้ช่วยนักวิจัยบันทึกข้อมูล ลงตำแหน่งระบบนิเวศย่อยที่สำคัญ และถ่ายภาพ หลังจากนั้น ผู้ช่วยนักวิจัยจัดทำแผนที่แสดงตำแหน่งของระบบนิเวศย่อยที่สำคัญ

ขั้นตอนที่ ๓ ผู้ช่วยนักวิจัยเรียบเรียงข้อมูลเป็นเอกสาร แล้วนำข้อมูลไปตรวจสอบกับนักวิจัยกลุ่มระบบนิเวศก่อนนำเสนอต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่ ให้นักวิจัยประเด็นอื่นช่วยตรวจสอบข้อมูล

๓. พรรณพืชในป่าทามราชินีไศล

การศึกษาประเด็นพรรณพืชในป่าทามราชินีไศลมีวิธีการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ที่ประชุมกลุ่มใหญ่คัดเลือกนักวิจัยที่บ้านที่มีความรู้เรื่องพรรณพืชในป่าทาม ได้จำนวน ๔๓ คน

ขั้นตอนที่ ๒ นักวิจัยประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมรายชื่อพรรณพืชที่มีอยู่ในป่าทุ่งป่าทามที่บ้านใช้ประโยชน์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้น โดยผู้ช่วยนักวิจัยช่วยจดบันทึก

ขั้นตอนที่ ๓ นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่สำรวจภาคสนามเพื่อระดมข้อมูลพรรณพืชโดยเก็บข้อมูลลักษณะของพืช การใช้ประโยชน์ ระบบนิเวศ และถ่ายภาพพรรณพืชแต่ละชนิด

ขั้นตอนที่ ๔ ผู้ช่วยนักวิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาเขียนเป็นรายงาน จากนั้น นำข้อมูลไปตรวจสอบกับนักวิจัยพรรณพืช ก่อนนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ ให้นักวิจัยประเด็นอื่นร่วมตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง

๔. ความหลากหลายของพันธุ์ปลากลุ่มน้ำจืดตอนกลางและป่าทาม ราษฎร์ไศล

ขั้นตอนที่ ๑ ที่ประชุมกลุ่มใหญ่คัดเลือกนักวิจัยไต้หวันที่มีประสบการณ์และความรู้เรื่องปลาดำจำนวน ๒๐ คน

ขั้นตอนที่ ๒ นักวิจัยไต้หวันได้ร่วมกันระดมข้อมูลรายชื่อพันธุ์ปลาในลุ่มน้ำจืดตอนกลางโดยการประชุมกลุ่ม เนื่องจากปลาทุกชนิดที่มีในเขตป่าทามราษฎร์ไศลเป็นพันธุ์ปลาชนิดเดียวกันที่พบที่ปากมูน เพียงแต่เรียกชื่อต่างกัน ดังนั้นนักวิจัยจึงตกลงร่วมกันว่าใช้รูปปลาที่พบภายหลังการเปิดเขื่อนปากมูน ซึ่งนักวิจัยไต้หวันปากมูนได้ทำไว้แล้วมาเป็นฐานในการอธิบายความรู้เรื่องปลา และเปรียบเทียบระหว่างก่อนการสร้างเขื่อนราษฎร์ไศล ช่วงปิดเขื่อน และช่วงเปิดเขื่อน โดยการประชุมกลุ่มและให้นักวิจัยดูรูปปลาที่มีอยู่ให้นักวิจัยไต้หวันได้ระบุชื่อปลานั้นๆ ตามภาษาถิ่น โดยผู้ช่วยนักวิจัยทำการบันทึกข้อมูล

หลังจากนั้นนักวิจัยจะช่วยกันอธิบายองค์ความรู้เรื่องปลาร่วมกัน ได้แก่ การอพยพของปลา การวางไข่ พฤติกรรมการกินอาหาร เครื่องมือที่ใช้ในการจับปลา แหล่งที่อยู่อาศัย ขนาด น้ำหนักก่อนสร้างเขื่อน ขณะสร้างเขื่อน และหลังสร้างเขื่อน และชนิดของพันธุ์ปลาในช่วงของการปิดเขื่อน

สำหรับองค์ความรู้ของไต้หวันเกี่ยวกับการแบ่งฤดูกาลการจับปลา ความเชื่อ วัฒนธรรมปลาแลกข้าว ได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่ร่วมกันโดยการจัดให้กินข้าวป่าและประชุมกลุ่มย่อย

ขั้นตอนที่ ๓ นักวิจัยไต้หวันประชุมกลุ่มย่อยเพื่อตรวจสอบข้อมูลร่วมกันและยืนยันความถูกต้องรวมทั้งเพิ่มเติมข้อมูลที่ขาดหายไป โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยช่วยบันทึกข้อมูล

ขั้นตอนที่ ๔ เขียนและเรียบเรียงข้อมูลและนำข้อมูลมานำเสนอต่อคณะนักวิจัยทั้งหมดก่อนที่จะปรับปรุงเป็นรายงานขั้นสุดท้าย

๕. เครื่องมือหาลาพื้นบ้าน ภูมิปัญญา สติ และวิถีแห่งทาม

การวิจัยในประเด็นเครื่องมือหาลาคำเนินการโดยนักวิจัยกลุ่มเดียวกันกับเรื่องปลา ซึ่งมีนักวิจัยจำนวน ๒๐ ที่มีความรู้ประสบการณ์ในเรื่องปลาและเครื่องมือหาลา การวิจัยเรื่องเครื่องมือหาลามีขั้นตอนและประเด็นการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ นักวิจัยไปบ้านร่วมกันระดมข้อมูลรายชื่อเครื่องมือหาลาที่ใช้ในแม่น้ำมูลและป่าทามรายีไศล ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยช่วยในการบันทึกข้อมูล

ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการเก็บข้อมูลรายละเอียดทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะของเครื่องมือหาลา แหล่งที่พบเครื่องมือหาลา อุปกรณ์ที่นำมาทำเครื่องมือและวิธีการทำเครื่องมือ วิธีการใช้ ลักษณะพิเศษ ช่วงระยะเวลาที่ใช้ ชนิดปลาที่จับได้ ระบบนิเวศที่วางเครื่องมือ การใช้เครื่องมือช่วงปิดเขื่อน-เปิดเขื่อน โดยการสำรวจภาคสนามและการประชุมกลุ่มย่อยนักวิจัย ข้อมูลนี้จะนำไปสู่การเขียนภาพรวมที่เกี่ยวกับเครื่องมือหาลา โดยการเปรียบเทียบระยะเวลาก่อนมีการสร้างเขื่อน ช่วงกักเก็บน้ำ และหลังจากเปิดประตูเขื่อน

ระหว่างการวิจัยพบว่า เครื่องมือหาลาหลายชนิดมีนัยยะสำคัญทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นการวิจัยจึงได้มุ่งไปที่การเก็บข้อมูลสังคม วัฒนธรรมและความเชื่อ ความหมายของเครื่องมือหาลาพื้นบ้าน และสืบทอดถึงความรู้เฉพาะของเครื่องมือหาลาดังกล่าวเพิ่มเติมเข้ามาด้วย โดยคัดเลือกเครื่องมือหาลาเพื่อศึกษาในประเด็นดังกล่าวจำนวน ๒๖ ชนิด

การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสำรวจภาคสนาม การประชุมกลุ่มย่อย โดยการลงไป “กินข้าวปลา” สำหรับเครื่องมือหาลาที่นักวิจัยไปบ้านไม่มีความเชี่ยวชาญหรือไม่มีความรู้ นักวิจัยจะทำการสำรวจว่ามีการใช้เครื่องนั้นที่บ้านไหน หลังจากนั้นนักวิจัยกับผู้ช่วยนักวิจัยจะลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมโดยการร่วม

หาลปลา กลุ่มผู้ใช้เครื่องมือหาลปลาสาธิตการใช้เครื่องมือ ประชุมกลุ่มผู้ใช้เครื่องมือหาลปลา เพื่อระดมข้อมูล โดยผู้ช่วยนักวิจัยจะช่วยในการสัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูล และถ่ายภาพ

ขั้นตอนที่ ๓ เป็นการตรวจสอบข้อมูลร่วมกันโดยการประชุมกลุ่ม เพื่อแก้ไขและเพิ่มเติมข้อมูลให้ถูกต้องสมบูรณ์ ผู้ช่วยนักวิจัยเขียนรายงานและนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ของนักวิจัยทั้งหมดเพื่อรับรองข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องเครื่องมือหาลปลา ยังมีผู้ช่วยนักวิจัยช่วยวาดภาพ เครื่องมือหาลปลาทั้งหมดเพื่อนำเสนอเป็นนิทรรศการภาพวาดต่อไป

การนำเสนอรายงานวิจัยประเด็นเครื่องมือหาลปลาแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ รายงานหลักสูตรการศึกษา รายงานข้อมูลรายละเอียดในด้านต่างๆ ของเครื่องมือ ๒๖ ชนิด และภาพวาดเครื่องมือหาลปลาพร้อมสรุปคำบรรยาย สำหรับรายงานในส่วนนี้เป็นรายงานหลักของผลการศึกษา

๖. ป่าทามราชี่ไศลแหล่งเกลือโบราณ

ประเด็นป่าทามราชี่ไศลแหล่งเกลือโบราณมีขั้นตอนการศึกษาดังนี้
ขั้นตอนที่ ๑ คัดเลือกนักวิจัยที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในการ คัดเกลือจำนวน ๒๑ คน ครอบคลุมพื้นที่อำเภอราชี่ไศล อำเภอโพนทราย และอำเภอรัตนบุรี จากนั้นนักวิจัยไต้หวันพร้อมกับผู้ช่วยนักวิจัยประชุมกลุ่ม เพื่อระดมข้อมูลการกระจายของแหล่งเกลือหรือบ่อเกลือในพื้นที่ป่าทามราชี่ไศล

ขั้นตอนที่ ๒ นักวิจัยไต้หวันและผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่สำรวจการ กลับมาค้ำเกลือของไต้หวันหลังจากการเปิดประตูเขื่อนราชี่ไศลโดยสำรวจ เปรียบเทียบกับช่วงก่อนการสร้างเขื่อน และจัดทำแผนที่บ่อเกลือที่สำคัญ

ขั้นตอนที่ ๓ นักวิจัยไต้หวันและผู้ช่วยนักวิจัยทำการเก็บข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการค้ำเกลือแบบพื้นบ้าน ความรู้ในการรักษาอุปกรณ์ การค้ำเกลือ พิธีกรรมการค้ำเกลือ ตำนานบ่อเกลือที่สำคัญ การตรวจสอบ ความเค็มของน้ำเกลือ และวิถีชีวิตของคนค้ำเกลือ มีวิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

๑) วิธีการต้มเกลือแบบพื้นบ้านและความรู้ในการรักษาอุปกรณ์
ใช้วิธีการ ๒ วิธี วิธีแรก นักวิจัยซึ่งเป็นคนต้มเกลือได้ต้มเกลือและอธิบายให้
ผู้ช่วยนักวิจัยจับบันทึก และวิธีที่สองนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงไปสังเกตการณ์
ต้มเกลือของไต้หวันในบ่อหลักๆ ได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกคนต้มเกลือ เนื่องจาก
วิธีการต้มเกลือ พิธีกรรมความเชื่อ และอุปกรณ์ในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน

๒) การเก็บข้อมูลตำนานบ่อเกลือแต่ละบ่อใช้วิธีการสัมภาษณ์
คนต้มเกลือในแต่ละบ่อ โดยเน้นไปที่บ่อเกลือที่ไต้หวันลงต้มทุกปีทั้งหมด ๕ บ่อ
คือ บ่อวังยาง บ่อซองบ่อ บ่อหัวคน บ่อชี้กระต่าย และบ่อหนองน้ำใส

๓) การเก็บข้อมูลวิถีชีวิตคนต้มเกลือ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบ
เจาะลึกและการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม โดยเลือกกรณีไต้หวันที่ต้มเกลือ
เพื่อนำไปบริโภคน้ำดื่มและหมักปลาตากและแลกรังของต่างๆ และกรณีต้มเกลือเพื่อ
แลกข้าวและชา

ขั้นตอนที่ ๔ ผู้ช่วยนักวิจัยเรียบเรียงข้อมูลเป็นเอกสารและ
นำข้อมูลไปตรวจสอบกับนักวิจัยเกลือ ก่อนนำเสนอต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่
เพื่อให้นักวิจัยประเด็นอื่นช่วยตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง

๗. เกษตรป่าทามรายี่ไศล

มีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ คัดเลือกนักวิจัยประเด็นการทำเกษตรป่าทาม จำนวน
๒๓ คน ซึ่งนักวิจัยที่ถูกคัดเลือกเป็นผู้ที่มีความรู้และประกอบอาชีพเกษตร
ป่าทาม

ขั้นตอนที่ ๒ ประชุมกลุ่มนักวิจัยเกษตรป่าทามเพื่อกำหนดประเด็น
ที่ต้องการศึกษา มีประเด็นการทำไร่ทาม การทำนาทาม และรวบรวมรายชื่อ
พันธุ์ข้าวไร่และนาทาม โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยบันทึก

ขั้นตอนที่ ๓ นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล รายละเอียดของการทำไร่ทาม และข้าวนาทาม และการประชุมกลุ่มในพื้นที่ โดยใช้วิธีไปกินข้าวป่าร่วมกับนักวิจัยประเด็นอื่น โดยมีการแบ่งกลุ่มกันเก็บข้อมูล มีผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้บันทึก

ขั้นตอนที่ ๔ ผู้ช่วยนักวิจัยเรียบเรียงข้อมูลเป็นเอกสารแล้วนำข้อมูลไปตรวจสอบกับนักวิจัยก่อนนำเสนอต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่ เพื่อให้ นักวิจัยทุกประเด็นช่วยตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง

๘. การจัดการน้ำแบบพื้นบ้าน

งานวิจัยไต้หวันประเด็นการจัดการน้ำแบบพื้นบ้านเป็นการอธิบาย ความหลากหลายของแหล่งน้ำในพื้นที่ป่าทามราชินีไต้หวัน และความรู้ของไต้หวัน รอบป่าทามราชินีไต้หวันในการจัดการแหล่งน้ำแบบพื้นบ้าน มีวิธีการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ คัดเลือกนักวิจัยไต้หวันประเด็นการจัดการน้ำใน ป่าทามราชินีไต้หวัน จำนวน ๒๐ คน นักวิจัยไต้หวันประชุมกลุ่มเพื่อจัดทำข้อมูล การจัดการน้ำเบื้องต้น ได้แก่ประเภทของแหล่งน้ำ และวิธีการจัดการน้ำ โดย มีผู้ช่วยนักวิจัยช่วยบันทึกข้อมูล

ขั้นตอนที่ ๒ นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงสำรวจภาคสนามเพื่อ ศึกษากระบวนการจัดการน้ำแต่ละระบบของไต้หวัน ในขั้นตอนนี้ได้มีการสัมภาษณ์ ข้อมูลเพิ่มเติมจากไต้หวันที่จัดการและใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำนั้นๆ โดยเลือก กรณีศึกษาอำเภอละ ๑ แห่ง คือ บ้านผึ่ง อำเภอราชินีไต้หวัน บ้านดอนโมง อำเภอ รัตนบุรี และบ้านยางคำ อำเภอโพธาราย โดยผู้ช่วยนักวิจัยช่วยบันทึกข้อมูล

ขั้นตอนที่ ๓ ผู้ช่วยนักวิจัยเรียบเรียงข้อมูลเป็นเอกสารและ นำข้อมูลไปตรวจสอบกับนักวิจัยการจัดการน้ำ ก่อนนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ เพื่อให้ นักวิจัยทุกประเด็นช่วยตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง

๙. การเลี้ยงวัว-ควายในป่าทามราชี่ไศล

ในการวิจัยเรื่องการเลี้ยงวัว-ควายในป่าทามราชี่ไศลมีวิธีการดังนี้
ขั้นตอนที่ ๑ คัดเลือกนักวิจัยที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยง
วัว-ควาย จำนวน ๒๐ คน นักวิจัยไต้หวันได้ร่วมกันระดมข้อมูลเกี่ยวกับการ
เลี้ยงวัว-ควาย โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยช่วยจับบันทึก

ขั้นตอนที่ ๒ ตัวแทนนักวิจัยหมู่บ้านละ ๒ คน เก็บข้อมูลจำนวน
วัว-ควายในหมู่บ้านของตนและหมู่บ้านที่ทำการศึกษาที่อยู่ใกล้เคียง เพื่อนำ
ข้อมูลมาเปรียบเทียบจำนวนวัว-ควายของแต่ละครัวเรือนในช่วงเวลาที่ก่อสร้าง
เขื่อนราชี่ไศล ระหว่างการกักเก็บน้ำ และหลังเปิดเขื่อน

ขั้นตอนที่ ๓ ผู้ช่วยนักวิจัยเรียบเรียงข้อมูลเป็นเอกสารแล้วให้นักวิจัยไต้หวันร่วมกันตรวจสอบข้อมูล ก่อนนำเสนอที่ประชุมกลุ่มใหญ่เพื่อ
ตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง

